

Sygn. akt I ACa 333/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska (spr.)
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska SO del. Tomasz Opitek
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. C., M. C. (1), E. C. i J. C.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej Oddziałowi w Polsce

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 19 listopada 2014 r., sygn. akt I C 782/12,

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1) zasądza od pozwanego na rzecz powoda Z. C. kwotę 70 000 (siedemdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od 19 listopada 2014r., 15 000 (piętnaście tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od 22 maja 2012r. oraz kwotę 5 617 (pięć tysięcy sześćset siedemnaście) złotych tytułem kosztów procesu;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki E. C. kwotę 70 000 (siedemdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od 19 listopada 2014., 15 000 (piętnaście tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od 22 maja 2012r. oraz kwotę 5 617 (pięć tysięcy sześćset siedemnaście) złotych tytułem kosztów procesu;

3) zasądza od pozwanego na rzecz powoda M. C. (1) kwotę 50 000 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od 19 listopada 2014r. oraz kwotę 3 440 (trzy tysiące czterysta czterdzieści) złotych tytułem kosztów procesu;

4) zasądza od pozwanego na rzecz powódki J. C. kwotę 50 000 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od 19 listopada 2014r. oraz kwotę 3 440 (trzy tysiące czterysta czterdzieści) złotych tytułem kosztów procesu;

5) oddala powództwo w pozostałej części;

6) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Katowicach 5 750 (pięć tysięcy siedemset pięćdziesiąt) złotych tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od powodów Z. C. i E. C. na rzecz pozwanego po 2 936 (dwa tysiące dziewięćset trzydzieści sześć) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powoda M. C. (1) 878 (osiemset siedemdziesiąt osiem) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

V. zasądza od pozwanego na rzecz powódki J. C. 839 (osiemset trzydzieści dziewięć) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Tomasz Opitek	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Joanna Naczyńska

Sygn. akt I ACa 333/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego na rzecz powodów Z. C. i E. C. kwoty po 85 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 maja 2012r. oraz na rzecz powodów M. C. (1) i J. C. kwoty po 65 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 maja 2012r., a w pozostałej części powództwo oddalił. Nadto Sąd orzekł o kosztach procesu, w tym o nieuiszczonych kosztach sądowych.

W uzasadnieniu Sąd I instancji wskazał, że powodowie domagali się zasądzenia zadośćuczynienia za ból, krzywdę i cierpienia związane ze śmiercią A. C. oraz odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Powodowie Z. C. i E. C. – rodzice zmarłej w dniu (...)na skutek odniesionych obrażeń w wypadku komunikacyjnym A. C. – domagali się zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie po 70 000 zł na rzecz każdego z nich oraz po 15 000 zł tytułem odszkodowania. Natomiast powodowie M. C. (1) i J. C. – rodzeństwo zmarłej – domagali się zasądzenia na rzecz każdego z nich po 50 000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz po 15 000 zł tytułem odszkodowania.

Wskazał Sąd, że pozwany „przejął na siebie odpowiedzialność za sprawcę” wypadku samochodowego, w wyniku którego w dniu (...) zmarła A. C.. Powodowie, pismem z dnia 23 marca 2012r., wystąpili do pozwanego o wypłatę zadośćuczynienia i odszkodowania. Pozwany, po przeprowadzeniu postępowania, w tym w dniu 7 marca 2012r. wywiadu z poszkodowanymi, w sierpniu 2012r. wypłacił zadośćuczynienie w kwocie po 13 500 zł na rzecz rodziców zmarłej oraz po 8 500 zł na rzecz jej rodzeństwa.

Sąd wskazał, że wszyscy powodowie byli „w bardzo ścisły sposób powiązani” ze zmarłą, a ich związek rodziny charakteryzował się „dużą ścisłością więzi rodzinnej”. A. C. była osobą, która rodzinie powodów nadawała główny ton, a całe życie powodów „kreowało się” wokół jej zainteresowań. Zmarła posiadała „szerokie kontakty, szerokie zdolności, zdolności artystyczne, zdolności także zjednywania sobie ludzi”. Prowadziła ona „dom otwarty i wszyscy powodowie byli zaangażowani zarówno w jej pracę, w jej studia oraz w jej pracę artystyczną”. W szczególności, ojciec A. C. pomagał jej, woził ją na uczelnię, był zaangażowany w przygotowywanie projektów graficznych. Planował także rozszerzenie

prowadzonej działalności gospodarczej, aby móc w przyszłości współpracować z córką. Także reszta rodziny była zaangażowana w projekty. Powód M. C. (1) – bliźniak zmarłej – był z nią „bardzo ściśle związany”, konsultował z nią wszelkie swoje projekty i sprawy codzienne. Planował i wdrażał w życie wspólne projekty. A. C. miała zainteresowania artystyczne, graficzne, a jej brat muzyczne. Te zainteresowania razem rozwijali i prowadzili wspólne projekty. Powódka J. C. także była „bardzo ściśle związana” ze zmarłą siostrą. A. C. zachorowała na chorobę moya-moya, która spowodowała jej niepełnosprawność i wymagała ona pomocy. Siostra A. pomagała jej w chorobie, rehabilitacji. Zmarła potrafiła rozwiązywać rodzinne konflikty. Po śmierci A. C. jej rodzina przestała funkcjonować w prawidłowy sposób, jej bliscy pogrzeżyli się w żałobie. Nie potrafili nadal czerpać radości, spędzać wspólnie czasu, odcieśli się od znajomych. Nie potrafili się nawet cieszyć z przyjścia na świat syna M. C. (1). W ich życiu obecna jest żałoba i smutek. Powodowie korzystają ze wsparcia Zakonu Dominikanów w K.. Najlepiej z tą sytuacją poradziła sobie powódka J. C., która odczuła stratę po śmierci siostry, ale potrafi normalnie funkcjonować. Pozostali powodowie w dalszym ciągu czują ogromną stratę i ich funkcjonowanie jest zaburzone. Ojciec zmarłej wycofał się z prowadzonej działalności gospodarczej i „zatrudnił się na etacie”, „wycofał się z życia”, natomiast jego żona kontynuuje dotychczasową pracę, jednak zrezygnowała z dodatkowych zajęć. Brat A. C. prowadzi swoje zajęcia w sposób podobny jak przed śmiercią siostry, ale nie przynosi mu to już satysfakcji. Siostra zmarłej także pracuje w takim samym zakresie, nie może jednak liczyć na pomoc siostry, także tę obiecaną w przyszłości.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że niekwestionowana była zasada odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego za ubezpieczonego od odpowiedzialności cywilnej za szkodę wyrządzoną w związku z ruchem pojazdu (art. 3 ust. 1 i art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w zw. z art. 822 kc i art. 435 § 1 kc). Sporna natomiast była kwestia rozszczeń odszkodowawczych oraz wysokości należnych powodom zadośćuczynień. Podstawą prawną do zasądzenia zadośćuczynienia z powodu krzywdy polegającej na cierpieniach psychicznych wywołanych śmiercią osoby najbliższej jest art. 446 § 4 kc. Powołując się na dokonane ustalenia oraz poglądy wyrażone w literaturze i orzecznictwie uznał Sąd Okręgowy, że wypłacone przez pozwanego z tego tytułu kwoty w toku postępowania likwidacyjnego są rażąco niskie. Podał Sąd, iż „na dzień dzisiejszy utrwalone orzecznictwo przyjmuje, że zadośćuczynienie w normalnej rodzinie, której więzy są normalne” na ogół oscyluje w granicach około 100 000 zł. Z tego względu uznał Sąd, że w sytuacji gdy rodzice zmarłej domagają się łącznie zadośćuczynienia na rzecz każdego z nich w kwocie po 83 500 zł, zaś jej rodzeństwo w kwocie po 58 500 zł na rzecz każdego z nich to żądania te są niewygórowane i w pełni zasługują na uwzględnienie. Odsetki ustawowe od zasądzonych świadczeń Sąd przyznał od dnia 22 maja 2012r. przyjmując, że ustalenie świadczeń było możliwe przez stronę pozwaną w terminie 14 dni od sporządzenia w dniu 7 maja 2012r. wywiadu z powodami. Wskazał Sąd, że odsetki od tej daty zasądził w oparciu o art. 481 kc w zw. z art. 455 kc, art. 817 § 1 kc oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.

Za uzasadnione uznał Sąd Okręgowy także żądania powodów z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej powodów (art. 446 § 4 kc). Podał Sąd, że odszkodowanie to obejmuje szeroko pojęte szkody majątkowe, często nieuchwytnie i trudne do obliczenia, a prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej. W przekonaniu Sądu I instancji w odniesieniu do każdego z powodów tego rodzaju pogorszenie sytuacji życiowej nastąpiło. Odnośnie rodziców zmarłej, śmierć córki miała wpływ tak na ich aktywność zawodową, jak i utracili oni pomoc, na którą mogli liczyć w przyszłości. Co do brata A. C. Sąd Okręgowy uznając, że i po jego stronie śmierć siostry spowodowała pogorszenie sytuacji życiowej, powołał się na utratę dochodów, które w przyszłości miała mu przynieść współpraca z siostrą. Nadto wskazał Sąd, że M. C. (1) „został pozbawiony kontaktu z osobą, która mu była bardzo bliska i która wpływała na jego bieżące funkcjonowanie”. Natomiast co do powódki J. C. pogorszenie sytuacji życiowej także ma miejsce, gdyż jako osoba niepełnosprawna utraciła ona także na przyszłość możliwość otrzymania od siostry pomocy i wsparcia. Żądania powodów, wynoszące po 15 000 zł uznał Sąd Okręgowy za niewygórowane i w oparciu o powołany przepis zasądził je na ich rzecz. O odsetkach ustawowych orzekł Sąd w analogiczny sposób jak przy zadośćuczynieniu. Oddaleniu podlegało zatem jedynie powództwo w zakresie żądania odsetek ustawowych za okres do dnia 22 maja 2012r. Z tego również względu uznając, że powodowie utrzymali się „praktycznie” w całości ze swoimi żądaniami Sąd zasądził na rzecz każdego z nich poniesione przez nich koszty procesu, a pozwanego obciążył nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

W apelacji pozwany zaskarżył wyrok w części, a mianowicie:

- w pkt. 1 co do odsetek od kwoty 70 000 zł od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014,
- w pkt. 2. co do odsetek od kwoty 70 000 zł od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014r.,
- w pkt. 3. co do kwoty 43 500 zł z odsetkami, a także co do odsetek od pozostałej kwoty od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014r.,
- w pkt. 4. co do kwoty 48 500 zł z odsetkami, a także co do odsetek od pozostałej kwoty od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014r.,
- w pkt. 6., 7., 8., 9. oraz 10.

Skarżący zarzucił:

- obrazę art. 233 § 1 kpc poprzez brak wszechstronnego i krytycznego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w kontekście wpływu śmierci A. C. na sytuację życiową M. C. (1) oraz J. C., co skutkowało błędnym ustaleniem, że nastąpiło jej znaczne pogorszenie po wypadku, a także poprzez brak wszechstronnego i krytycznego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w kontekście okoliczności istotnych dla rozmiaru krzywdy ww. powodów, co skutkowało wadliwym określeniem rozmiaru tego uszczerbku,
- obrazę art. 446 § 3 kc poprzez bezzasadne przyjęcie, że wskutek śmierci A. C. wystąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej M. C. (1) oraz J. C., a w rezultacie zasądzenie na rzecz tych powodów odszkodowania,
- obrazę art. 446 § 4 kc poprzez przyznanie na rzecz M. C. (1) oraz J. C. zadośćuczynienia w wysokości rażąco zawyżonej i nieodpowiedniej w świetle okoliczności sprawy, rozmiaru krzywdy tych powodów oraz kryteriów wysokości tego świadczenia,
- obrazę art. 481 § 1 kc w zw. z art. 446 § 4 kc poprzez zasądzenie na rzecz wszystkich powodów odsetek ustawowych od kwot zadośćuczynienia za okres poprzedzający wyrokowanie,
- obrazę art. 72 § 1 pkt. 1 i 2 kpc w zw. z art. 98 § 1 i 3 kpc poprzez nieprawidłowe przyjęcie, że pomiędzy powodami zachodziło współuczestnictwo formalne, a nie materialne, i w rezultacie przyznanie na rzecz każdego z powodów zwrotu całości wynagrodzenia pełnomocnika.

W oparciu o te zarzuty pozwany domagał się zmiany wyroku:

- w pkt. 1. przez oddalenie powództwa co do odsetek od kwoty 70 000 zł od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014r.,
- w pkt. 2. przez oddalenie powództwa co do odsetek od kwoty 70 000 zł od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014r.,
- w pkt. 3. przez oddalenie powództwa co do kwoty 43 500 zł z odsetkami, a także oddalenie powództwa o odsetki od pozostałej kwoty od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014r.
- w pkt. 4. poprzez oddalenie powództwa co do kwoty 48 500 zł z odsetkami, a także oddalenie powództwa o odsetki od pozostałej kwoty od dnia 22 maja 2012r. do dnia 18 listopada 2014r.
- w pkt. 6., 7., 8., 9. oraz 10. poprzez stosowne do powyższego rozstrzygnięcie o kosztach procesu za I instancję przy uwzględnieniu, że powodom należy zwrot kosztów zastępstwa procesowego w łącznej wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika.

Ewentualnie skarżący wnosił o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie, gdyż zaskarżony wyrok nie jest w pełni prawidłowy.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne są poprawne i mają odzwierciedlenie w zgromadzonym materiale dowodowym. Zarzucany przez skarżącego zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc w postaci wadliwego przyjęcia, że śmierć A. C. skutkowałą znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej jej rodzeństwa w istocie jest zarzutem naruszenia prawa materialnego (a to art. 446 § 3 kc, który zresztą też został w apelacji sformułowany). Uznanie, że śmierć poszkodowanego pociągała za sobą znaczne pogorszenie sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego nie przynależy bowiem do sfery faktów, lecz do sfery prawa stanowiąc wniosek wysnuty z dokonanych ustaleń faktycznych.

Ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I instancji jakkolwiek, co już zaznaczono, nie są wadliwe to jednakże nie obejmują one wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia na gruncie odszkodowania z art. 446 § 3 kc. Uchybienia w tym zakresie wydają się być wynikiem metody sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku, które zostało ogłoszone w trybie art. 328 § 1¹ kpc. Oprócz mankamentów związanych z brakiem istotnych elementów stanu faktycznego, uzasadnienie to zawiera wiele przejęzyczeń, błędów stylistycznych, powtórzeń czy też oczywistych omyłek (np. mowa jest o śmierci J. C.). Te ostatnie wadliwości odnoszące się do strony redakcyjnej uzasadnienia wpływają oczywiście jedynie na stylistyczną i gramatyczną poprawność sporządzonego uzasadnienia. Niemniej usterki tego rodzaju zapewne dałoby się wyeliminować bądź przy dokonywaniu korekty uzasadnienia sporządzonego w trybie art. 328 § 1 kpc, bądź przy bardzo starannym przygotowaniu uzasadnienia sporządzonego w trybie art. 328 § 1¹ kpc. Sporządzenie uzasadnienia obarczonego wieloma błędami, o jakich mowa, godzi bowiem w autorytet i powagę czynności sądu.

Co do natomiast okoliczności faktycznych, które zostały pominięte przez Sąd Okręgowy to (opierając się na zeznaniach powodów oraz opinii psychologiczno-psychiatrycznej biegłych G. C. i E. N.) w aspekcie istotnym dla rozstrzygnięcia na etapie postępowania apelacyjnego czyli roszczeń powodów M. C. (1) i J. C. ustalić należało, co następuje:

A. C. miała niespełna 26 lat w chwili, gdy zginęła na skutek obrażeń doznanych w wypadku komunikacyjnym. Mieszkała wraz z rodzicami oraz starszą siostrą J.. Powód M. C. (1) – bliźniak zmarłej był już wówczas żonaty i mieszkał poza domem rodzinnym. A. C. ukończyła studia filologiczne i kontynuowała naukę w Akademii (...) na kierunku projektowanie graficzne. Oprócz nauki, przyjmowała zlecenia na opracowanie różnego rodzaju prac graficznych. Czasami dokładała się do budżetu rodzinnego bądź pożyczala rodzeństwu pewne kwoty. Starsza siostra zmarłej J. w 2002r. miała wylew podopajęczynówkowy i od tej pory leczy się neurologicznie. Po wylewie w rehabilitacji intensywnie pomagała jej siostra. Tak przed, jak i po śmierci siostry A., powódka J. C. pracuje w zakładzie pracy chronionej, jej wynagrodzenie nie uległo obniżeniu. Brat zmarłej powód M. C. (1) z wykształcenia jest ratownikiem medycznym, jednak w dacie śmierci siostry pracował jako koordynator rozwoju sieci kosmetycznej. Tę pracę wykonuje do tej pory, jego wynagrodzenie się nie zmieniło. Po śmierci siostry bezzwłocznie podjął obowiązki zawodowe, aby w ten sposób poradzić sobie z jej stratą. Do dziś nie poradził sobie z tą tragedią. Obecnie ma ze związku małżeńskiego syna. A. C. miała narzeczonego, planowała z nim wspólną przyszłość. Potrzeby mieszkaniowe młodej pary miały być zaspokojone, gdyż do ich dyspozycji było mieszkanie w W. oraz dom, który miała im przekazać babcia narzeczonego. Po zakończeniu studiów (...) planowała wyjazd do pracy w W., rozważała także możliwość pozostania na uczelni. W rachubę wchodziła współpraca z ojcem, rozważane były wspólne także projekty z bratem. A. C. była zdolną i pracowitą studentką. Z obojgiem rodzeństwa miała bardzo dobry kontakt, była ich „bratnią duszą”. Powodowie – rodzeństwo J. i M. C. (2) nie mieli i nie mają tak dobrego kontaktu ze sobą, jaki każdy z nich miał z siostrą A..

Przedstawione okoliczności faktyczne uzupełniają stan faktyczny ustalony przez Sąd Okręgowy. Ustalenia te prowadzą także do wniosku, iż słusznie apelacja podważa zasadność zasądzonego na rzecz powodów J. C. i M. C. (1)

odszkodowania z art. 446 § 3 kc. Nie ma jednak racji skarżący żądając obniżenia przyznanego na rzecz tych powodów zadośćuczynienia (art. 446 § 4 kc).

Przepis art. 446 § 3 kc stanowi, iż sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. W powołanym przepisie chodzi więc o tego rodzaju szkodę, która nie podlega kompensacie na innej podstawie prawnej i choć jest niewymierna, to jednak ma wymiar materialny, mimo trudności z dokładnym wyliczeniem szkody. Szkada ta może być wywołana cierpieniami psychicznymi skutkującymi osłabieniem aktywności życiowej osoby bliskiej zmarłemu, bądź może być wywołana przez fakt utraty pomocy, jakiej zasadnie można byłoby oczekiwać od zmarłego, gdyby żył, bądź też jakimikolwiek innymi przyczynami, których efektem ma być zawsze pogorszenie sytuacji życiowej. Odszkodowanie z art. 446 § 3 kc ma zatem rekompensować stratę w sferze majątkowej wywołaną śmiercią osoby bliskiej, a nie krzywdę spowodowaną cierpieniami psychicznymi na skutek śmierci osoby bliskiej. Tego rodzaju krzywda podlega bowiem kompensacie na podstawie art. 446 § 4 kc.

Stanowiący podstawę przyznania zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę najbliższym członkom rodziny przepis art. 446 § 4 kc nie zawiera żadnych wskazań co do wysokości przewidzianego w nim świadczenia, przewiduje on jedynie, że suma zadośćuczynienia ma być odpowiednia. Ową krzywdę trudno wycenić, każdy wypadek powinien być indywidualizowany z uwzględnieniem okoliczności sprawy. Na rozmiar krzywdy mają wpływ – na co zresztą trafnie wskazał Sąd Okręgowy – przede wszystkim: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia psychiczne i wstrząs wywołany śmiercią osoby bliskiej, rodzaj i intensywność więzi łączącej poszkodowanego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia, roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się odnaleźć w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek poszkodowanego.

Powracając od tych uwag o charakterze ogólnym na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż trafnie skarżący zarzuca, że Sąd Okręgowy błędnie uznał, że śmierć A. C. skutkowałą znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej jej rodzeństwa. Jak wynika z przedstawionych ustaleń zmarła nie wspierała finansowo- w istotnym zakresie - rodzeństwa, co więcej sama nie była jeszcze w dacie śmierci w pełni samodzielna materialnie. Sytuacja zawodowa tak brata zmarłej jak i jej siostry, po stracie ich siostry, nie uległa pogorszeniu. Nie zmniejszyła się też ich aktywność zawodowa. Zasadnie także apelujący wytyka, że wspólne „przedsięwzięcie” powoda M. C. (1) ze zmarłą, na które powołał się Sąd I instancji, stanowiło wyłącznie bliżej niesprecyzowane plany. Czy i na ile były one realne trudno w zgromadzonym materiale ocenić. Ta okoliczność nie daje jednak podstaw do przyjęcia, że doszło do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powoda na skutek śmierci jego siostry A.. Tym bardziej, jeżeli uwzględni się, że zmarła miała różne pomysły na swoją przyszłość, nie tylko ten związany ze wspieraniem rozwoju brata. Natomiast odnośnie do powódki J. C. wskazać należy, iż jakkolwiek ma ona ograniczone możliwości zarobkowe wynikające z jej niepełnosprawności to – jak zaznaczono – ma swoje źródło dochodów. Po śmierci siostry nie została osamotniona, lecz ma rodziców i brata. Nie jest również wykluczone, że może założyć własną rodzinę. Zgodzić się przy tym należy, i z tym argumentem apelującego, że zmarła w swoim dorosłym życiu (zamierzała wyjść za mąż, założyć własną rodzinę), dbałaby przede wszystkim o zaspokojenie potrzeb swoich i założonej przez siebie rodziny, a na co wskazują zasady doświadczenia życiowego. Nadto dodać trzeba, że okoliczności takie jak utrata wsparcia osoby najbliższej, brak z nią kontaktu nie są wyznacznikami – tak jak przyjął to Sąd I instancji – odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. Okoliczności te decydują o zadośćuczynieniu pieniężnym z art. 446 § 4 kc. Z omówionych przyczyn, skoro brak było przesłanek do przyznania rodzeństwu zmarłej A. C. odszkodowania z art. 446 § 3 kc, to zaskarżony wyrok podlegał w tej części zmianie przez oddalenie powództwa w stosunku do M. C. (1) i J. C. co do zasądzonych na ich rzecz kwot po 15 000 zł.

Nie było natomiast podstaw, aby obniżyć zadośćuczynienie zasądzone na rzecz tych powodów, gdyż zadośćuczynienie w kwocie po 58 500 zł (przy uwzględnieniu, iż 8 500 zł pozwany wypłacił już przed wytoczeniem powództwa) na rzecz każdego z nich nie może być uznane za rażąco wygórowane. Podkreślić należy, że ocenny charakter kryteriów wyznaczających wysokość odpowiedniej sumy, o jakiej mowa w art. 446 § 4 kc, sprawia, że podniesiony w apelacji zarzut naruszenia tego przepisu przez zawyżenie (lub zaniżenie) wysokości przyznanego zadośćuczynienia może być skuteczny tylko w razie oczywistego naruszenia tych kryteriów przez sąd (por. np. wyrok Sądu Najwyższego

z dnia 18 listopada 2004r., sygn. akt I CK 219/04). Podkreślić także należy, że przyznawane zadośćuczynienie ma charakter kompensacyjny, gdyż jego celem jest złagodzenie cierpienia wywołanego stratą osoby najbliższej. Cierpienia tym dolegliwszego, że jego skutki rozciągają się na całe dalsze życie osoby najbliższej zmarłemu. Przyznane zadośćuczynienie z tego tytułu musi więc mieć odczuwalną wartość ekonomiczną, aby doznanej krzywdy spowodowanej utratą osoby najbliższej nie deprecjonować. Uwzględniając zatem ową silną więź, jaka łączyła każdego z powodów ze zmarłą siostrą, istotną rolę, jaką pełniła w ich życiu (wspierając ich i scalając rodzinę) oraz rozmiar cierpień psychicznych (głębokie i długotrwałe przeżywanie żałoby) nie sposób podzielić wniosków apelacji zmierzających do obciążenia przyznanego na rzecz rodzeństwa zmarłej zadośćuczynienia. Tym bardziej wniosek ten nie zasługuje na akceptację, jeżeli weźmie się pod uwagę, że apelacja podważała – i to skutecznie, o czym dalsze rozważania – datę początkową zasądzenia odsetek ustawowych od przyznanego zadośćuczynienia (i to w odniesieniu do wszystkich powodów). Uwzględnienie apelacji w tej części czyli zasądzenie odsetek ustawowych od zadośćuczynienia od daty wyrokowania w żaden sposób nie powiększa ekonomicznie przyznanego na rzecz powodów świadczenia.

I tak odnośnie do daty początkowej zasądzenia odsetek ustawowych od zadośćuczynienia Sąd Apelacyjny, w składzie rozpoznającym tę sprawę, stoi na stanowisku, że o wymagalności tego roszczenia decydują okoliczności danej sprawy. W większości wypadków decydować będzie o tej dacie wezwanie do zapłaty (art. 455 kc), przy uwzględnieniu - w odniesieniu do zakładu ubezpieczeń - terminów określonych przepisami art. 817 kc oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz. 392 z póź.zm.). Terminy tak obliczone będą wchodziły w rachubę w tych wypadkach, gdy okoliczności decydujące o wysokości zadośćuczynienia będą znane już w toku postępowania likwidacyjnego, a postępowanie sądowe jedynie je potwierdzi i da podstawy do przyznania zadośćuczynienia, jakiego żądał (w całości lub części) poszkodowany wzywając do zapłaty. O ile jednak w toku procesu ujawnią się nowe okoliczności, nieznanne w toku przedsądowego postępowania, a mające ostatecznie wpływ na wysokość zasądzonych świadczeń to w takim wypadku opowiedzieć się należy za przyznaniem odsetek od daty wyrokowania. Tak też było w niniejszej sprawie, gdyż wpływ na wysokość zadośćuczynienia miały wpływ okoliczności związane z wyjątkowo długotrwałym przeżywaniem przez powodów żałoby po śmierci A. C.. Fakt ten z oczywistych względów, nie mógł zaś być brany pod uwagę w postępowaniu likwidacyjnym, skoro śmierć miała miejsce w dniu (...), a powodowie wystąpili do pozwanego o przyznanie im, w związku z tym faktem, świadczeń już w dniu 23 marca 2012r. Przyjęta zatem przez Sąd Okręgowy data wymagalności zadośćuczynienia na dzień 22 maja 2012r. nie może być – w opisanych realiach sprawy – trafna, co uzasadniało korektę zaskarżonego wyroku w opisanym wyżej zakresie.

Apelacja co do powodów E. C. i Z. C. dotyczyła tylko korekty zaskarżonego wyroku co do daty początkowej odsetek ustawowych od zasądzonych na ich rzecz zadośćuczynienia, co uzasadniało rozstrzygnięcie o kosztach procesu co do tych powodów nadal w oparciu o regułę z art. 100 zd. 2 in fine kpc. Natomiast co do pozostałych powodów koszty zostały stosunkowo rozdzielone (art. 100 zd. 1 kpc). Wobec obniżenia zasądzonych od pozwanego kwot, stosownemu obniżeniu uległa także należność podlegająca ściąganiu na rzecz Skarbu Państwa z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych (art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tekst jedn. DZ.U. z 2014r., poz. 1025 z póź.zm.).

Z przedstawionych względów Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok (nadając mu nową treść) w sposób opisany w punkcie 1 wyroku – art. 386 § 1 kpc, a w pozostałej części apelacja jako nieuzasadniona podlegała oddaleniu – art. 385 kpc. Z uwagi na wynik postępowania apelacyjnego i zakres zaskarżenia w odniesieniu do każdego z powodów o kosztach tego postępowania orzeczono stosownie do art. 98 kpc i art. 100 zd. 1 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i z art. 391 § 1 kpc. Dodać przy tym należy, że Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że po stronie powodowej występuje współuczestnictwo formalne (art. 72 § 1 pkt 2 kpc), co powoduje, że do niezbędnych kosztów procesu poniesionych przez powodów zalicza się wynagrodzenie pełnomocnika będącego adwokatem, (który reprezentował wszystkich powodów) ustalane odrębnie w stosunku do każdego z powodów (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2015r., III CZP 29/15, LEX nr 1751211). Okoliczność tę miano na uwadze orzekając o kosztach postępowania za obie instancje.

SSO del. Tomasz Opitek	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Joanna Naczyńska
------------------------	---------------------------	----------------------

--	--	--